

ДИГИТАЛНИТЕ МЕДИУМИ И НИВНОТО ВЛИЈАНИЕ КАЈ УЧЕНИЦИТЕ

Маја Митевска-Поцева

Апстракт

Брзиот технолошки напредок во светот им овозможува на учениците да се соочуваат со нови предизвици кои ги носи самиот развој на дигиталната ера. Социјалните медиуми и новите технологии отвораат врати кон неверојатни придобивки и влијанија кои можат да им помогнат на учениците да се развиваат, да учат и да комуницираат на начини што пред неколку децении биле несфатливи. Не можеме да ги занемариме и можностите што ги носат дигиталните технологии во образованието. Тие им овозможуваат на учениците да имаат пристап до образовните материјали и ресурси од целиот свет, да учат интерактивно и да го развиваат своето критичко мислење и решавање на проблеми. Интелигентните системи и алатките за учење им помагаат на учениците да пристапат до персонализирано образование, што им овозможува да учат според своите можности и потреби. Социјалните медиуми и интернетот им овозможуваат на учениците да научат нови вештини и да ги развиваат своите креативни и технички потенцијали. Видеоучењето и онлајн-курсовите им даваат можност на децата да пристапат до богата база на знаење и да ги развиваат своите интереси во различни области како наука, уметност, музика, спорт и други. Од друга страна, учениците имаат можност да креираат и да споделуваат своја креативна содржина, како фотографии, видеа и текстуални објави, што им помага во самоизразувањето и ги гради нивните вештини во дигиталната комуникација. Во ова истражување ќе ги анализираме различните аспекти на дигиталните медиуми, вклучувајќи ги интеракцијата со социјалните мрежи, влијанието на онлајн-образовните платформи, видеосодржини и мобилни апликации, како и предизвиците поврзани со дезинформациите на интернет. Исто така, ќе се обидеме да го согледаме влијанието на дигиталните медиуми врз развивањето на критичкото мислење кај учениците за препознавање на дезинформациите.

Клучни зборови: технологија, дигитални медиуми, интернет, социјални мрежи

Вовед

Дигиталниот медиум е форма на електронски медиум каде што податоците се чуваат во дигитална форма. Тоа може да се однесува на техничкиот аспект на чување и пренесување на информациите или на „крајниот производ“, како што се дигиталното видео, или дигиталната уметност. Дигиталните медиуми се, сè присутни во нашето општество и како такви не би можеле да го замислиме секојдневниот живот без нив. Преку нив се информираме, едуцираме, изразуваме и сл. Прашање на време е дали дигиталните медиуми комплетно ќе ги заменат печатените медиуми, но во секој случај тие се на добар пат да се случи тоа. Сепак, тоа не е негативно, со оглед на тоа што ние сме едно информатичко, дигитализирано општество и сè повеќе и повеќе ги користиме компјутерите и интернетот и не би можеле да го замислиме нашето секојдневие без нив. Влијанието на дигиталните медиуми во образованието претставува предмет на голем број истражувања и размислувања во современиот образовен систем. Со брзото напредување на технологијата, дигиталните медиуми стануваат неделив дел од учењето и подучувањето, менувајќи го начинот на кој учениците се ангажираат, интерпретираат информации и развиваат вештини. Сепак, дигиталните медиуми не се само алатки за пренос на информации туку се искуства и средства за иновативно учење и настава. Оваа студија има за цел да го истражи влијанието на дигиталните медиуми во образованието, фокусирајќи се на нивната улога во подобрување на учењето и развојот на учениците, како и нивната примена во училиниците. Преку преглед на литературата, анализа на податоци и истражување на теоретски концепти, оваа студија се обидува да ги идентификува и да ги проучи различните начини на кои дигиталните медиуми влијаат на учењето и на развојот на учениците.

Секој аспект на употребата на дигиталните медиуми во образованието ќе биде анализиран, вклучувајќи го нивното влијание врз ученичката мотивација, ангажираност, комуникациските вештини, критичкото мислење и проблемското решавање. Осврнувајќи се на позитивните и на негативните аспекти, ќе се обидеме да донесеме заклучоци кои ќе ги поддржат образовните институции и наставниците во процесот на планирање и внесување на иновации во училишната пракса. Преку оваа студија се надеваме дека ќе ја истражиме длабоката врска помеѓу дигиталните медиуми и образованието, како и дека ќе предложиме практични пристапи за нивно ефикасно користење во училишната средина. Критичката анализа на позитивните и на негативните страни на употребата на дигиталните медиуми во образованието ќе ни овозможи да ги идентификуваме предизвиците и можностите што ни ги нудат овие технологии. Од овој аналитички пристап се надеваме дека ќе произлезат заклучоци и препораки кои ќе бидат од корист за образовните институции, наставниците и учениците во процесот на приспособување и усовршување на учењето преку дигиталните медиуми.

ПРЕГЛЕД НА ЛИТЕРАТУРАТА

Историскиот развој на дигиталните медиуми започнува со појавата на рачните компјутери во првата половина на 20 век. Во 1940-тите и 1950-тите години, рачните компјутери биле големи, неудобни и скапи машини кои биле користени претежно за воени цели и научни истражувања. Со текот на времето, технологијата се развивала и почнале да се појавуваат компјутери кои биле помали, подобри и помалку скапи. Во 1960-тите и 1970-тите години, компјутерите започнале да се користат во различни области, вклучувајќи го и образованието. Многу универзитети и научни институции започнале да ги користат компјутерите за истражување и образование. Во истото време, интернетот се развивал како мрежа за комуникација помеѓу различни научни институции

и воени бази. Првите форми на електронска пошта и онлајн-форуми започнале да се појавуваат, овозможувајќи им на луѓето да комуницираат и да споделуваат информации преку мрежата. Во 1980-тите години, личните компјутери станале достапни за широката јавност, што го отвори патот за пошироката употреба на компјутери во домовите и во образованието. Со појавата на интерактивни образовни програми и мултимедијални содржини, компјутерите станале неделив дел од учењето и од образованието. Во текот на 1990-тите и 2000-тите години, интернетот станал глобално достапен, што го трансформирал начинот на кој луѓето комуницираат, учат и работат. Со појавата на социјалните медиуми, онлајн-образовни платформи и виртуелни училници, дигиталните медиуми станале незаменлив дел од образованието и од општеството во целост.

Денес, дигиталните медиуми имаат големо значење за образованието, овозможувајќи пристап до голем број образовни ресурси, интерактивни учебници и колаборативни алатки за учење. Со континуираното напредување на технологијата се очекува дигиталните медиуми да продолжат да се развиваат и да имаат сè поголемо влијание врз начинот на кој учиме, работиме и живееме. Дигиталните медиуми се претставуваат како кардинален дел од современото општество, внесувајќи големи промени и иновации во различни аспекти на нашиот живот. Во образованието, нивното значење е особено значајно, иако може да се распространува и на други сфери на нашето секојдневие. Првично, дигиталните медиуми им овозможуваат на учениците да пристапат до огромно количество информации и ресурси, што предизвикува значително подобрување на образовниот процес. Преку интернетот и електронските извори, учениците можат да пристапат до најновите научни истражувања, образовни видеа, виртуелни екскурзии и многу други ресурси, што го збогатува нивното учење и го надградува нивното знаење и капацитет. Освен тоа, дигиталните медиуми ги подобруваат комуникациските вештини на учениците, нудејќи можност за интеракција и колаборација преку различни платформи и апликации. Преку виртуелните класни соби, форуми за дискусии и онлајн-колаборативни алатки, учениците можат да споделуваат идеи, да работат на заеднички проекти и да учат едни од други, без ограничувањата на физичкото присуство.

Исто така, важно е да се истакне дека дигиталните медиуми го поттикнуваат критичкото мислење и креативноста кај учениците. Со активностите како што се: анализа на медиумските содржини, креирање мултимедијални проекти и експериментирање со нови технологии, учениците се поттикнуваат да размислуваат критички, да се изразуваат креативно и да наоѓаат иновативни решенија за проблемите. Сепак, иако дигиталните медиуми имаат многу позитивни аспекти, треба да се истакне и потенцијалната опасност од нивна неправилна употреба. Злоупотребата на социјалните медиуми, зависноста од видеоигри и изложеноста на непристојни содржини може да има негативни последици врз учениците, вклучувајќи губење концентрација, забавување на учењето и социјални проблеми. Дигиталните медиуми играат клучна улога во подобрувањето на образованието, збогатувајќи го учењето и поттикнувајќи го развојот на учениците. Со правилна употреба и контрола, тие можат да бидат моќен инструмент за напредок и иновација во образованието.

Денес медиумите се многу значаен дел од секојдневието на младиот човек. Без сомнение, многу млади најголемиот дел од својот ден го поминуваат пред телевизорот или пред својот компјутер, многу повеќе отколку со своето семејство или, пак, на училиште. Многумина експерти тврдат дека од аспект на воспитувањето, медиумите го презеле местото на училиштето и семејството во современото општество. Со брзиот развој на технологијата и користењето кабелски и сателитски телевизии, домашно кино, интернет итн., користењето електронски медиуми наеднаш порасна. Според едни, ова нуди поголем избор на производи и услуги за корисниците, според други, сета медиумска понуда е, всушност, варијација на една или неколку исти работи. Од друга страна, технолошкиот развој значително ги поевтини и ги на-

прави далеку подостапни камерите, мобилните телефони, фотоапаратите, компјутерите, што им овозможи на корисниците истовремено да станат и продуценти и креатори на медиумски текстови и пораки. Сеприсутноста на комерцијалните влијанија во модерното општество не ги остави недопрени ниту медиумите. Голем број јавни или државни радија и телевизии сега се само еден од многуте избори на нашиот далечински управувач. За разлика од нив, низ светот доминираат приватните медиумски корпорации кои поседуваат најразлични медиуми (весници, списанија, телевизии, издавачки куќи, индустрии за видеоигри, филмски продукции итн.). Нормално, оние што ја имаат финансиската моќ (приватните медиумски корпорации) се во предност пред државните бидејќи имаат капацитет да создадат поквалитетни медиумски содржини и да стекнат што е можно повеќе публика. Рекламирањето, спонзорствата итн. сè подлабоко навлегуваат во јавната сфера и влијаат врз уредувачката политика на државните медиуми. Оттука, медиумите се борат за што повеќе публика, бидејќи така се привлекуваат компании кои сакаат да се рекламираат, а рекламите се најголемиот извор на профит, што е најчесто крајниот интерес на медиумскиот сопственик. Затоа медиумите многу ретко произведуваат и емитуваат медиумски содржини што се против интересот на нивните сопственици или, пак, интересот на оние што се огласуваат во тие медиуми.

Начинот на кој се разбираме и на кој ги разбираме другите во голема мера се должи на содржините што ги создаваме и примаеме преку медиумите. Сеприсутноста на слики, информации, музика и сл. во нашите животи создава можност да се разбереме себеси на најразлични начини, изборот на идоли, примери, личности и приказни со кои се споредуваме е многу поголем и следствено начинот на кој се разбираме и доживуваме (нашиот идентитет) има повеќе слоеви. Исто така, нашиот однос кон семејството и пријателите се менува, а со тоа и самата култура. Сè помалку може да се зборува за конкретна „македонска култура“. Песните што ги сакаме, филмовите што ги гледаме, дружењето преку Фејсбук, модните избори што ги правиме итн., сето тоа го комуницираме со луѓето од другите делови на светот и на тој начин споделуваме многу заеднички културни практики (однесувања), кои не се македонски, туку глобални. Во светот денес, радиото, телевизијата, компјутерите и интернетот се наши доминантни културни алатки за пребарување, селекција, собирање, складирање и пренесување знаења. Веќе не се прави разлика помеѓу традиционалните и дигиталните медиуми и може да се чита весник, да се гледа телевизија и филм на компјутер или на мобилен телефон. Но, зголемувањето на знаењето со користењето на масовните медиуми и комуникациите има и свои предности и свои недостатоци. Додека ги усвојуваме нивните добри страни, треба да се обидеме да ги избегнеме негативните. Затоа ни е нужно развивање на медиумска писменост, особено кај децата, популација родена и растена со новите информациско-комуникациски технологии, присутни како дома така и на училиште.

Истражувањата и праксата во последниве две децении покажуваат дека младите сраснуваат со интернет, новите медиуми и технологии. Во минатото било доволно да се знае кирилица и латиница за да може да се чита. Сега се неопходни технички знаења, но и сестрано образование за тоа што се медиумите и медиумските содржини. А тие се океан во кој мора да поседуваат знаење за да пловите по него, океан кој е еден комплетен нов свет во кој поинаку се комуницира и кој менува сè. Медиумите ги програмираат навиките на младите кога станува збор за нивното користење и начинот на гледање на светот, влијаат на очекувањата во поглед на меѓучовечките односи, личната привлечност, успешност, слава, здравје, проблеми и нивните решенија. Светските истражувања и податоци укажуваат дека децата се меѓу најверните гледачи на телевизиските содржини (просек од околу 4 часа) и активни корисници на интернет-содржините, иако со оглед на својата сетилна, физичка и когнитивна способност се најмалку подготвени за неа. Затоа, многу развиени земји започнале да го вклучуваат ме-

диумското образование во наставните програми за основните и за средните училишта пред повеќе од десетина години. Уште во 1964 година UNESCO ја поттикнал идејата за медиумското образование, кое би го зголемило разбирањето на медиумите и би ја развило критичката свест за медиумите кај младите корисници. Патот кон демократското воспитание на децата е широко отворен и зацртан во многу европски документи и препораки кои се залагаат за демократско и цивилно општество кое ќе го штити правото на граѓаните и децата да бидат информирани и заштитени од неконтролираната медиумска продукција.

Европскиот центар за медиумски компетенции упатува на фактот дека термините „медиумска писменост“ и „медиумски компетенции“ денес често се користат како синоними. Медиумската писменост понекогаш се однесува на вештините поврзани со некој конкретен медиум, како што е компјутерската писменост, или за група медиуми, како што се технолошката или дигиталната писменост, додека медиумските компетенции ги вклучуваат сите овие различни видови писменост, т.е. не само вештините туку и знаењето и упатеноста. Медиумската компетенција, која често се третира како културна техника, значи „способност за движење во светот на медиумите на критичен, рефлексивен и независен начин, со чувство за одговорност, користејќи ги медиумите за независно и креативно изразување итн.“. Тоа е клучната вештина во работата, образованието, како и во слободното време и важна за сите целни групи во општеството.

ИСТРАЖУВАЧКА МЕТОДОЛОГИЈА

Интернетот и мобилниот телефон, надвор од нивната забавна природа, нудат нова форма на социјализација, размена и пристап до основните знаења за децата и адолесцентите денес. Овие нови технологии претставуваат огромна можност да го подобрат квалитетот на животот на младите низ целиот свет и да стават неограничено количество знаење со само еден клик во сите основни области на нивното постоење (образование, здравство, наука, култура, итн.). Но, напредокот на дигиталната ера не е без цена. Оваа виртуелна револуција создаде опасности и ризици, честопати како оние во реалниот свет, со кои се соочуваат младите на интернет. Ова истражување е основа на квалитативен пристап, што овозможува детална анализа и толкување на комплексните аспекти на влијанието на дигиталните медиуми во образованието. Примената на квалитативни методи овозможува детално разбирање на перцепциите, искуствата и мислењата на учесниците во истражувањето. Примарниот извор на податоци беше анкета која беше дистрибуирана на ученици и наставници во различни училишта. Анкетата содржеше комбинација од затворени и отворени прашања, што овозможи детална анализа на различните аспекти на примената на дигиталните медиуми во образованието. Податоците добиени од анкетата беа анализирани со помош на квалитативни и квантитативни методи за анализа на текст. Ова вклучуваше идентификација на теми и трендови во одговорите на учесниците, како и анализа на фреквенцијата на одредени изрази и концепти. Покрај анкетата, беа изведени и интервјуа со наставници и ученици, што овозможи дополнително добивање детали за нивните искуства и перцепции во врска со употребата на дигиталните медиуми во образованието. Истражувачката методологија има за цел да овозможи детално исцрпно истражување на темата и да обезбеди релевантни и значајни резултати кои ќе придонесат кон подобрување на образованието преку интеграцијата на дигиталните медиуми во наставата.

РЕЗУЛТАТИ И ДИСКУСИЈА

За да можеме да дојдеме до вистинските одговори за примената на дигиталните медиуми во образованието преку кои ќе се запознаеме со позитивните и негативните аспекти на влијанието на електронските медиуми, ги анализиравме добиените одговори од испитаниците. Анкетните прашалници беа наменети за учениците и наставниците (прилог 1 и 2). Во ова истражување се опфатени 120 ученици од 14- и 15-годишна возраст од 6 основни училишта од Република Северна Македонија. Врз основа на прашалникот можеме да заклучиме дека повеќе од 90 % од учениците ги користат дигиталните медиуми. Околу 70 % можеа да ги издвојат предностите од користењето на дигиталните медиуми, а додека околу 60 % можеа да ги согледаат негативните страни од примената на дигиталните медиуми во образованието, поточно во процесот на учењето. Сите тие имаат пристап до дигиталните медиуми и дома и на училиште. Многу мал е бројот на ученици кои не се во можност да ги користат дигиталните медиуми во домашни услови, но истите тоа го прават на училиште.

За разлика од нив, од анализата на анкетниот прашалник за наставниците беше констатирано дека и наставниците речиси секојдневно користат дигитални медиуми. Како најчесто употребувани дигитални медиуми тие ги издвојуваат презентациите и видеоматеријалите, но по следењето на онлајн-наставата за време на ковид-пандемијата, тие веќе во голема мера ги користат е-учебниците и интерактивните страници. Тие сметаат дека навистина дигиталните медиуми имаат големо позитивно влијание во наставата и совладувањето на наставниот материјал на поедноставен и поинтересен начин. Но, сепак наставниците ги согледуваат и негативните страни од примената на дигиталните медиуми, посебно во среќавањето на голем број дезинформации и начинот на справување со истите. Тие го изразуваат својот став од недоволната запознаеност со медиумската писменост. Сметаат дека најнапред ним им е потребна дополнителна обука при што би ги прошириле своите познавања на оваа тема и истите уште поуспешно би ги имплементирале пред учениците. На прашањето каде најмногу ги користат (по кои предмети), најголемиот број, односно околу 76 %, тоа го прават на часовите по природни науки или работа со компјутери. Мал дел од наставниците ги користат дигиталните медиуми по другите предмети.

Во современи услови, луѓето сè повеќе се бомбардирани од сите страни со информативни, забавни и едукативни содржини, кои пренесуваат информации користејќи комбинации од зборови, слики и звуци што допираат до сите сетила, влијаејќи врз мислите и чувствата, како и врз начинот на размислување и однесување. Поради тоа, за да се биде успешен ученик, одговорен граѓанин или продуктивен работник, потребни се компетенции за „паметно“ користење на информациите од сите присутни медиуми. За тоа е неопходно да развиваат вештини што ќе им помогнат да ги разберат пораките и успешно да ги користат сите алатки што им се на располагање за креирање и праќање сопствени пораки. Со други зборови, да се биде писмен во дигиталната ера во која владеат медиумите значи да се поседуваат вештини за критичко мислење, кои не само што овозможуваат соодветно користење и креирање медиумски пораки туку помагаат и при носењето релевантни и одговорни одлуки во сите други ситуации од секојдневното живеење. Од образованието за медиумска писменост се очекува да ги оспособи учениците да им пристапуваат на медиумите, да ги анализираат пораките и да ги евалуираат информациите до кои доаѓаат, самите да креираат медиумски пораки и да дејствуваат, односно да ги користат информациите што ги добиваат преку медиумите на безбеден и на одговорен начин. Тоа значи дека во текот на образовниот процес учениците треба да научат како да пристапуваат до медиумите за да дојдат до најразличен вид информации, но и да се стекнат со дигитални вештини за да можат ефикасно да ги користат медиумите и

медиумските апликации, кои постојано се менуваат и се надградуваат. Откако ќе научат да пристапуваат до медиумските содржини, учениците треба да стекнат вештини за анализирање на медиумските пораки.

Дезинформациите, лажните вести, медиумските манипулации и сензационализмот не се поистоветуваат со квалитетното новинарство, кое е во согласност со професионалните стандарди. Затоа, квалитетот на медиумите е тесно поврзан со развојот на медиумската писменост. Медиумската писменост придонесува за квалитетно и етичко новинарство, доверба во медиумите преку партнерства меѓу медиумите, владините институции и граѓаните, стимулирајќи активна граѓанска партиципација. Ова истражување го анализира влијанието на состојбата на медиумите и медиумската писменост врз вештините кај самите новинари да произведуваат квалитетни медиумски производи. Наодите од истражувањето покажуваат дека лошата економска состојба во која се наоѓаат медиумите, како и политичките притисоци и манипулацијата со медиумски содржини за остварување политички цели, се главните причини за падот на квалитетот на новинарството во С. Македонија. Тоа придонесува медиумските работници да бидат лесно ранливи на директен или индиректен притисок. Исто така, постои тесна поврзаност помеѓу независноста на медиумите и квалитетните медиумски производи, а интегритетот на медиумските работници, односно почитувањето на медиумските стандарди и уредничката култура се клучни за квалитетот на медиумските производи. Подигнувањето на свеста за улогата на медиумите како двигатели на демократијата во општеството е клучно, а подобрувањето на состојбата со медиумите треба да се третира како стратедиска цел. Од самото истражување и одговорите од наставниците и учениците веќе можеме да видиме дека користењето на дигиталните медиуми има и позитивни влијанија, но исто така и негативни. Процесот на анализа на податоците и литературната ревизија овозможи собирање на релевантни информации и идентификација на неколку клучни аспекти за влијанието на дигиталните медиуми во образованието. Како основни би ги споменале следниве:

- **Зголемена мотивација и ангажираност:** Резултатите покажаа дека учениците кои користат дигитални медиуми во учењето изразуваат поголема мотивација и ангажираност во образовниот процес. Интерактивните и визуелните аспекти на дигиталните медиуми ги стимулираат учениците да се ангажираат повеќе и да имаат позитивни искуства во учењето.
- **Подобрување на комуникациските вештини:** Примената на дигитални медиуми во наставата придонесува за подобрување на комуникациските вештини на учениците. Виртуелните дискусии, онлајн-колаборацијата и тимската работа ги поттикнуваат учениците да ги развиваат своите вештини за комуникација и соработка.
- **Подобрување на критичкото мислење и проблемското решавање:** Учениците кои користат дигитални медиуми во учењето покажуваат поголема способност за критичко мислење и проблемско решавање. Интерактивните содржини и проблемските задачи што се достапни преку дигиталните медиуми ги предизвикуваат учениците да размислуваат креативно и да бараат решенија за различни предизвици.
- **Потреба за структурирана обука за наставниците:** Резултатите покажаа дека постои потреба за структурирана обука и поддршка за наставниците во примената на дигиталните медиуми во наставата. Наставниците изразија потреба за обуки и ресурси за да ги интегрираат дигиталните технологии во своите училници.

Во однос на тоа кои се позитивните функции на дигиталните медиуми, би ги споменале следниве:

- **Информативна:** Дигиталните медиуми имаат моќ да направат многу добри дела со што на луѓето им овозможуваат да се стекнат со бројни информации кои се значајни за околината и на тој начин да им го осигурат правото да бидат информирани и тие информации да ги пренесуваат. Дигиталните медиуми се клучни за креирање впечатоци, искуства и чувства што им овозможуваат на луѓето разбирање на светот.
- **Образовна:** Во денешно време, клучна улога во ширењето на знаењето ја имаат токму дигиталните медиуми кои покрај информативната и забавната, играат и важна улога во воспитувањето и образованието на своите корисници. Тие овозможуваат брз пристап до информации за историски, културни, географски, спортски и други можности или едноставно кажано за сè што сме заинтересирани. Тие создаваат нови можности кои младите ги користат во процесот на неформалното образование.
- **Забавна:** Освен што нè информираат и едуцираат, дигиталните медиуми придонесуваат и за решавање на секојдневните практични животни проблеми. Во денешно време забавата е неопходна за да се намали напнатоста на секојдневното брзо живеење, а таа првенствено е обезбедена од страна на медиумите.
- **Социјални мрежи:** Постојат многу придобивки од социјалните мрежи. Покрај тоа што можеме да комуницираме со луѓето полесно и побрзо, да се информираме, да оствариме контакти, да запознаеме нови луѓе, да се поврземе со луѓе кои веќе ги познаваме или да размениме содржини, тие исто така може да имаат и функција на хуманитарни, едукативни, професионални платформи, платформи за заговарање на разни општествени прашања и сл.

Во понатамошното излагање ќе видиме кои се позитивните, а кои негативните влијанија од примената на дигиталните медиуми во образованието.

- **Поедноставување на пристапот до образовни ресурси:** Дигиталните медиуми овозможуваат пристап до бројни образовни содржини преку интернет, вклучувајќи е-книги, видеолекции, интерактивни учебници и онлајн-курсеви. Ова го зголемува бројот на ресурси достапни за учениците, што им олеснува во процесот на учење и истражување.
- **Интерактивно учење и ангажираност:** Дигиталните медиуми обезбедуваат интерактивни учебни содржини и алатки кои ги стимулираат учениците да се ангажираат во учењето. Мултимедијалните содржини, виртуелните симулации и игрите за учење ги прават учениците подготвени и заинтересирани за учење.
- **Подобрување на комуникациските вештини:** Користењето на дигитални медиуми овозможува комуникација и соработка меѓу учениците и наставниците преку различни платформи за онлајн-дискусии, форуми и виртуелни класни соби. Ова им овозможува на учениците да ги подобрат своите комуникациски и колаборативни вештини.
- **Индивидуализирано учење:** Дигиталните медиуми овозможуваат персонализирано учење, при што учениците можат да пристапат до образовни содржини и да работат со свое темпо и според своите потреби и интереси. Ова им овозможува на учениците да ги развиваат своите силни страни и да ги надминуваат своите слабости.

- **Развој на критичко мислење и проблемски решенија:** Користењето на дигитални медиуми ги поттикнува учениците да размислуваат критички, да анализираат информации и да наоѓаат креативни решенија за проблемите. Интерактивните задачи и игрите за учење ги мотивираат учениците да ги истражуваат новите идеи и да развиваат критичко мислење.

Како негативни аспекти ќе ги споменеме следниве:

- **Прекумерна употреба и зависност:** Еден од главните предизвици на користењето на дигитални медиуми во учењето е што може да се развие зависност или прекумерна употреба. Ова може да резултира со загуба на фокусот и концентрацијата кај учениците, што може да го намали нивниот успех во учењето.
- **Недостаток на интеракција и социјализација:** Употребата на дигитални медиуми може да ги намали можностите за интеракција ‘лице в лице’ и социјализација меѓу учениците и наставниците. Ова може да доведе до намалена комуникација и тимска работа, што се сметаат за важни елементи во развојот на социјални вештини.
- **Дигитална непослушност и непотребно разубавување:** Некои ученици можат да се соочат со предизвици во контролирањето на сопствената употреба на дигиталните медиуми, што може да резултира со одвлекување на вниманието и непослушност во училиницата. Ова може да ги одвлече учениците од учењето и да го намали нивниот академски успех.
- **Сигурносни предизвици и ризици:** Користењето на дигитални медиуми може да ги изложи учениците на сигурносни ризици, како што се злоставување на интернет, кибермобинг и пристап до несоодветни содржини. Недоволната обука и свест за интернет-сигурност може да ги изложи учениците на опасности на интернет.
- **Технички предизвици и недостиг на ресурси:** Некои училишта може да се соочат со технички предизвици и недостиг на ресурси за успешно користење на дигиталните медиуми. Ова може да создаде разлики во пристапот до образование и да ги исклучи учениците кои не можат да го имаат истиот пристап до технологијата.

ЗАКЛУЧОК

Дигиталните медиуми се сè повеќе присутни во нашето општество и без нив не би можеле да го замислиме секојдневниот живот. Преку нив се информираме, едуцираме, изразуваме и сл. Прашање на време е дали дигиталните медиуми комплетно ќе ги заменат печатените медиуми, но во секој случај тие се на добар пат да се случи тоа. Сепак, тоа не е негативно, со оглед на тоа што ние сме едно информатичко дигитализирано општество и сè повеќе и повеќе ги користиме компјутерите и интернетот и не би можеле да го замислиме нашето секојдневие без нив. Проучувањето на позитивните и на негативните аспекти на употребата на овие медиуми покажа дека тие имаат голем потенцијал да го засилат учењето и да го подобрат ученичкото искуство, но и да предизвикаат извесни предизвици и ризици што треба да се совладаат. Позитивните аспекти, како зголемената мотивација, подобрувањето на комуникациските вештини, подобрувањето на критичкото мислење и проблемското решавање, се значајни и имаат потенцијал да го подо-

брат квалитетот на образованието. Сепак, негативните аспекти, како што се зависноста, недостатокот на интеракција и социјализација, сигурносните предизвици и техничките предизвици, бараат внимателно управување и примена на стратегии за нивно совладување. Ова истражување нуди важни заклучоци и препораки за наставниците, училиштата и образовните институции за успешна интеграција на дигиталните медиуми во образованието. Преку имплементација на соодветни практики и стратегии, може да се искористи потенцијалот на дигиталните медиуми за подобрување на образованието и подготовка на учениците за успешно справување со предизвиците на дигиталната ера.

Литература

1. Одржливоста на медиумите во дигиталното опкружување, Дејан Георгиевски, Дарко Булдиоски, Центар за развој на медиуми, 2015 година
2. Прирачник за наставници за изучување на медиумската писменост во наставата по мајчин јазик: за основно и за средно образование, автори Марко Трошановски ... и др. - Скопје: Македонски институт за медиуми (МИМ), 2010: Институт за демократија „Societas Civilis“ - Скопје, 2010
3. Имплементација на медиумското образование во образовниот систем на македонија, вонр. проф. м-р Лазар Секуловски, УКИМ Факултет за драмски уметности - Скопје
4. Медиумската писменост во Македонија: Обид за имплементација во основното образование, Весна Шопар, Александра Теменугова, Моника Аксентиевска, Висока школа за новинарство и за односи со јавноста, Скопје 2018
5. Значењето, присуството и свеста за критичко мислење и медиумска умешност во медиумската индустрија, Иван Стефановски, Марија Димановска - Скопје: Евротинк - Центар за европски стратегии, 2020
6. Медиумска писменост, Младински културен центар, Битола
7. Прирачник за медиумска писменост за млади, за медиуми и за граѓански организации, Висока школа за новинарство и за односи со јавноста, Скопје, Македонија

Анекс 1

ПРАШАЛНИК ЗА УЧЕНИЦИ

Колку често се користат дигитални медиуми во вашата училница?

- Секогаш
- Понекогаш
- Ретко
- Никогаш

Кои видови дигитални медиуми најчесто се користат во вашата училница?

- Презентации
- Видеоматеријали
- Интерактивни веб-локации
- Е-книги
- Друго (наведете)

Каков е вашиот став за користењето на дигиталните медиуми во учењето?

- Го сакам
- Индиферентен сум
- Не ми се допаѓа

Кои според вас се најголемите предности на користењето на дигиталните медиуми во учењето?

Дали вие сметате дека добивате доволна поддршка и обука за успешно користење на дигиталните медиуми во учењето?

- Да
- Не
- Делумно

Како го оценувате вашиот општ успех кога се користат дигитални медиуми во учењето?

- Подobar
- Ист
- Полош

Кои видови дигитални медиуми ви се најпривлечни и зошто?

- Видеоматеријали
- Интерактивни алатки
- Е-книги
- Игри за учење
- Друго (наведете)

Дали имате пристап до дигитални медиуми во вашата домашна средина и колку често ги користите за учење?

- Да
- Не
- Понекогаш

Кои конкретни предмети или области во учењето ви се најпривлечни кога користите дигитални медиуми?

- Математика
- Јазици
- Наука
- Информатика
- Друго (наведете)

Како се чувствувате за вашето лично ангажирање и мотивација кога користите дигитални медиуми во учењето?

- Поголемо ангажирање
- Исто
- Помалку ангажирање

Анекс 2

ПРАШАЛНИК ЗА НАСТАВНИЦИ

Колку често ги користите дигиталните медиуми во својата наставна пракса?

- Често
- Понекогаш
- Ретко
- Никогаш

Кои видови дигитални медиуми најчесто ги користите во училницата?

- Презентации
- Видеоматеријали
- Интерактивни веб-локации
- Е-книги
- Друго (наведете)

Кои според вас се најголемите предности на користењето на дигитални медиуми во образованието?

Кои според вас се најголемите предизвици и пречки за успешна имплементација на дигиталните медиуми во училницата?

Дали сметате дека имате доволно обука и поддршка за успешна интеграција на дигиталните медиуми во наставата?

- Да
- Не
- Делумно

Дали сметате дека користењето дигитални медиуми ги подобрува ученичките резултати?

- Да
- Не
- Не сум сигурен/а

Како ги оценувате вашите способности за користење различни дигитални алатки во училиницата?

- Високо
- Средно
- Ниско

Дали сте забележале некои разлики во ученичкото ангажирање кога се користат дигитални медиуми во споредба со традиционалните методи на настава?

- Да, забележав разлики
- Не, не забележав разлики

Кои конкретни области на вашата наставна пракса најмногу имаат корист од дигиталните медиуми?

- Математика
- Јазици
- Наука
- Информатика
- Друго (наведете)

Кои се вашите главни предизвици во интегрирањето на дигиталните медиуми во училиницата и како мислите дека може да се совладаат?

- Недостиг на ресурси
- Недоволно обука
- Технички проблеми
- Мотивација на учениците
- Друго (наведете)

Автор

МАЈА МИТЕВСКА – ПОЦЕВА

Маја Митевска – Поцева е одделенски наставник во ОУ „Браќа Миладиновци“ во Пробиштип, Северна Македонија. Има работено две години на проектот на УНИЦЕФ за едукација на мајки од руралните средини и била координатор и обучувач на големи проекти, како што се јазичната писменост во основните паралелки, меѓуетничката интеграција, медиумската писменост итн. Во 2018/2019 година е избрана за најдобар учител на годината.